el balancí

Mai Jia

El do

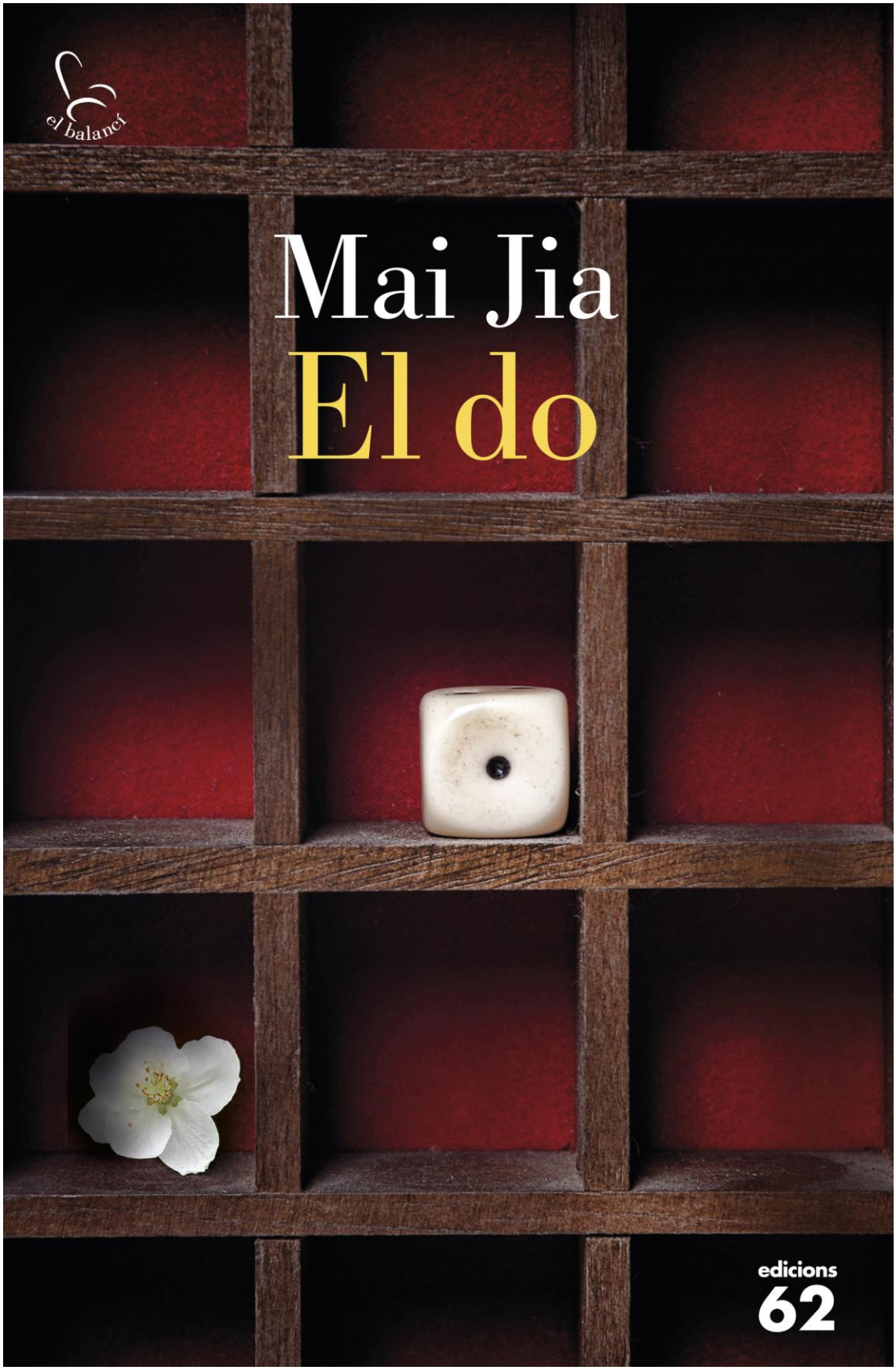

edicions 62

DOSSIER

‘EL DO’

Mai Jia

Edicions 62, 2014

'—Si hi penses —va dir el director—, un geni matemàtic, un home que des de petit havia estat molt familiaritzat amb la interpretació dels somnis, que havia estudiat tant el pensament xines com l'occidental, que s'havia dedicat a explorar les complexitats de la ment humana… be, simplement l'havien d'haver posat en aquest mon per ser un criptògraf'.

El llibre

Un thriller literari excepcional: inclassificable, original, autèntic, totalment absorbent

Mai Jia, sense cap dubte l'escriptor viu més famós de Xina, arriba a les llibreries de mig món gràcies al llançament internacional de la seva obra més important: *El do.* Fins avui, en el seu país d'origen Mai Jia ha venut cinc milions d'exemplars en paper i deu milions en format digital dels cinc títols que componen la seva narrativa, però no hi ha dubte que *El do* és el llibre més transcendent de la seva bibliografia, ja que es tracta d'una obra pionera en el seu gènere. Efectivament, el 'thriller d'espionatge xinès' va néixer amb aquesta novel·la i de seguida va merèixer del reconeixement de la crítica especialitzada; alguns dels seus màxims representants van arribar a assenyalar que, si en la dècada dels vuitanta van sorgir els grans noms de la literatura xinesa contemporània (Mo Yan, Yu Hua i Wang Anyi), el nou mil·lenni havia vist néixer la gran estrella de la narrativa nacional: Mai Jia. D'altra banda, l'estil i les trames de les seves novel·les han aconseguit que el comparin amb autors de prestigi internacional com Jorge Luis Borges, Carlos Ruiz Zafón i Roberto Bolaño.

A partir dels coneixements adquirits durant els seus anys a l'exèrcit xinès, Mai Jia descriu en *El do* el funcionament d'aquestes unitats d'intel·ligència que, durant la segona meitat del segle XX, es van dedicar a descodificar els missatges en clau llançats pels exèrcits d'altres països i, al mateix temps, creaven nous codis per la comunicació interna del seu propi govern. I res millor per mostrar aquest funcionament que la Unitat 701, una secció del departament de defensa xinès a què es destinaven els científics de més talent. En aquesta unitat, els matemàtics vivien aïllats de l'exterior, dedicant-se nit i dia a descodificar les claus de l'enemic i obtenint com a única compensació la soledat, l'obsessió i, sovint, la bogeria.

Però Mai Jia no tan sols recrea l'ambient d'opressió laboral que dominava la Unitat 701, sinó també el clima social i intel·lectual que predominava a la Xina d'aquella època. I ho fa a través de les vivències d'un personatge que ha acabat convertint-se en un referent dins de la nova narrativa xinesa: el jove solitari – i lleugerament autista –

Rong Jinzhen, un geni de les matemàtiques que, havent nascut en l'abandó més absolut i mancat de les eines de sociabilització bàsiques de qualsevol ésser humà, acaba trobant-se forçat a desenvolupar el seu talent en una ciència tan poc agraïda com pot ser la criptografia. Des que *El do* es va publicar a la Xina el 2002, el personatge de Rong Jinzhen s'ha convertit en un arquetip dins de la literatura xinesa contemporània i es pot dir que ha servit de font d'inspiració per a la narrativa d'espies sorgida en el gegant asiàtic després de l'èxit de Mai Jia.

Sinopsi

A finals del segle XIX, quan l'última dinastia dels grans emperadors agonitza, una anciana decideix enviar a un dels seus néts a l'estranger perquè aprengui l'art de la interpretació dels somnis. Però, quan alguns anys després el jove torna a casa, ho fa convertit en matemàtic i, en comptes de continuar amb el negoci familiar, funda una acadèmia que, amb el pas del temps, es converteix en una de les universitats més famoses de la regió.

A partir d'aquest moment, els següents membres de la família dels Rong aniran abandonant el comerç de la sal per dedicar-se a les ciències pures, i donaran al món una estirp de matemàtics d'enorme rellevància. Per exemple, Rong Youying, neboda del fundador de la Universitat N, es convertirà en una científica de prestigi internacional i no hi ha dubte que hauria arribat a les fites més altes dins del món de les matemàtiques si no hagués mort durant el naixement del seu primer fill, un noi que embrutarà el nom de la família dedicant la seva vida a la delinqüència, la fornicació i el joc, però que, abans de morir a mans d'una prostituta, deixarà embarassada una dona que donarà a llum un dels talents matemàtics més grans de tots els temps: Rogn Jinzhen. Aquest nen, que també perdrà la mare durant el part i que serà repudiat per la resta de parents, passarà els primers mesos de vida tirat pels racons de la mansió Rong, on ningú li prestarà atenció.

Per sort, el senyor Auslander, un estranger tangencialment lligat a la família Rong, s'apiadarà del noi i es preocuparà pel seu benestar, acollint-lo sota la seva tutela i

procurant donar-li una educació, feina prou difícil tenint en compte que el nen no només sembla una mica retret, sinó que a més és incapaç de comunicar-se amb els seus semblants. Quan el senyor Auslander, ja ancià, conscient que la mort s'acosta, demana al 'jove Lillie', vicerector de la Universitat N i fill del fundador, que es faci càrrec de l'orfe i, com que el parentiu obliga, el jove Rong Jinzhen passarà a les mans de qui, en realitat, és el seu besoncle. De seguida es farà evident el do amb què el protagonista ha sigut afavorit: aprèn a multiplicar sense que ningú li hagi ensenyat ni tan sols a sumar i, abans fins i tot de complir els quinze anys, comença a elaborar fórmules de gran complexitat matemàtica. Però al mateix temps es mostra incapaç de relacionar-se amb els alters, sovint pateix la burla dels companys de classe i cada dia es retreu una mica més.

Considerant la intel·ligència superior del noi, 'el jove Lillie' l'enviarà a la universitat abans d'hora. Serà un dels professors, el matemàtic jueu Jan Liseiwicz, qui orientarà la ment del noi cap a les matemàtiques i, en concret, cap a aquestes subcategories que estan obrint-se camí en els cercles acadèmics de la primera meitat del segle xx: la computació i la intel·ligència artificial. Així mateix, en Jan Liseiwicz introduirà en Rong Jinzhen en el món dels escacs i de la literatura, dues disciplines que expandiran la ment del jove de trets autistes i que li introduirà la idea de la creativitat, un element imprescindible per al desenvolupament total del seu talent matemàtic. Per desgràcia, la situació política de la regió obligarà en Jan Liseiwicz a abandonar la Xina per treballar com a descodificador en un altre país, cosa que l'apartarà del seu estimat Rong Jinzhen. Tot i així, abans d'abandonar la Universitat N, el professor del seu estimat jove alumne –i ja col·lega– l'adverteix sobre els perills als que s'enfronta tot matemàtic a l'època que els ha tocat viure: el coneixement pràctic.

> *'El món ha canviat, la gent es torna cada cop més curta de vista i només està pendent dels beneficis a curt termini; volen veure un rèdit immediat i concret, i cada cop estan menys interessats en termes d'aplicació purament teòrica'*

Aliè a la realitat política que està transformant el país, Rong Jinzhen continuarà immers en els números i les fórmules, elaborant teories cada vegada més avançades i resolent teoremes fins ara mai solucionats. I el seu talent serà tan gran que un dia, durant un exercici de reclutament militar, un oficial de l'exèrcit xinès. Zheng el Coix, el traurà de

la Universitat N per endur-se'l a un lloc del qual ningú ha sentit a parlar mai: la Unitat 701.

L'11 de juny de 1965, en Rong Jinzhen es trasllada a unes instal·lacions militars ocultes a l'interior d'una muntanya, lloc on es troba la ultrasecreta Unitat 701 a què ha sigut destinat. Allà l'instaran a descodificar els codis emprats pels països enemics per intercanviar missatges, alguns dels quals tenen un grau tan alt de dificultat que els millors matemàtics xinesos, també reclutats per a aquesta activitat, són incapaços de resoldre: el codi PORPRA, el codi NEGRE i molts altres codis, la complexitat dels quals sembla anar sempre *in crescendo*. Al principi, en Rong Jinzhen sembla no prestar atenció a la tasca encomanada, i preferir passar els dies meditant, jugant als escacs o llegint novel·les, cosa que no només irrita els superiors, sinó que es guanya l'enemistat dels altres científics. La seva incapacitat per relacionar-se amb els altres i el seu distanciament respecte a les autèntiques matemàtiques faran que Rong Jinzhen, encara quan no ho manifesti, pateixi extraordinàriament, i els esforços del seu únic amic, l'exiliat Jan Liseiwitz, per allunyar-lo de la criptografia – una ciència que, segons el matemàtic, pot fer perdre la cordura de qualsevol home dotat de talent–, no arriba a bon port.

Atesa l'absència de resultats, la paciència de les autoritats xineses comença a esgotar-se i creixen els dubtes sobre el suposat talent de Rong Jinzhen. I això no obstant, quan tothom ja li ha donat l'esquena, el jove solitari comença a desencriptar codis d'una complexitat enorme. Al principi, els oficials de la Unitat 701 es mostren entusiasmats amb el sobtat despertar criptogràfic del noi, però de seguida apareixerà un dels grans mals que castiguen a tots els científics que s'endinsen en una disciplina tan poc creativa com la criptografia: l'obsessió. En Rong Jinzhen comença a elaborar teories entorn de l'art de desxifrar codis que fàcilment poden portar-lo a la bogeria: una teoria sobre la vinculació de codis secrets amb la Història de la Humanitat, una teoria sobre l'evolució de la criptografia com a entitat biològica, una teoria sobre la capacitat dels somnis per desvelar els secrets ocults en els codis, etc. I aquestes hipòtesis obsessionen tant el protagonista que de seguida comença a manifestar una bogeria de proporcions tan èpiques com el seu talent matemàtic. Una bogeria de la qual ni tan sols l'amor el podrà salvar.

Amb aquests elements Mai Jia construeix un *thriller* d'espionatge en què l'important no és la lluita entre espies ni les batalles entre exèrcits ni les aventures dels agents secrets, sinó la importància de la ciència en la resolució dels conflictes polítics creats artificialment per uns governs que només veuen en les matemàtiques el seu aspecte més pueril. I és precisament per això que la crítica ha destacat que *El do* és un *thriller* insòlit, una novel·la d'espies inclassificable, una obra de caràcter polític tocada per l'originalitat. No en va el propi autor va dir en certa ocasió que, a les seves novel·les, "la història dels espies és una tapadora, jo escric sobre la gent".

El protagonista

El do ens presenta a un dels personatges més fascinants, no sols de narrativa xinesa contemporània, sinó de la literatura universal. Mai Jia beu de la seva pròpia experiència com a nen solitari i agent secret per construir un personatge de caràcter introvertit, probablement ranejant l'autisme, amb un dels intel·lectes més privilegiats de l'univers literari actual. Encara més, l'autor aconsegueix endinsar-nos en el frondós bosc de la ment del protagonista sense quasi deixar-lo parlar, ja que són els altres personatges els que, mitjançant les seves accions o narracions, ens aniran referint els detalls de la seva personalitat, a més d'anar-nos mostrant la profunditat de la seva ànima. Perquè *El do* no és únicament la història d'un geni matemàtic sotmès a l'estupidesa d'un govern, sinó també l'explotació psicològica d'un home massa intel·ligent per l'època que li ha tocat viure.

Ja en la primera part de la novel·la, quan el protagonista –que al llarg de la història anirà canviant constantment de nom: Aneguet, Idiota-Savi, Zhendi, Janzhen...– quan tan sols és un nen, Mai Jia incideix amb insistència en la seva tendència a estar en silenci i en la seva incapacitat per relacionar-se amb els altres, la qual cosa el convertirà en un jove assilvestrat que, més tard, haurà de polir trets tan bàsic en el caràcter de qualsevol ésser humà com poden ser l'educació, la higiene o fins i tot la interacció.

'Si haig de dir la veritat, en Zhendi no em va agradar gens ni mica la primera vegada que va aparèixer. No somreia per res i no parlava amb ningú. Es movia per la casa en un silenci total, com un fantasma. Va resultar que tenia tota mena d'hàbits fastigosos, com ara eructar mentre menjava. La seva higiene també era esfereïdora: no es rentava els peus a la nit, i es treia les sabates i les llençava escales avall, cosa que empudegava espantosament el menjador i el passadís'

Tot i això, el seu caràcter introvertit i la seva capacitat per comportar-se com un nen de la seva edat de seguida desvelarà que en el seu interior batega un món ple de xifres que algun dia aflorarà. De fet, el protagonista és un noi que aprèn a multiplicar pel seu compte, i descobreix sense l'ajuda de ningú l'existència d'unes equacions que permeten arribar a resultats sense fer sumes interminables. D'aquesta manera s'anirà revelant la capacitat d'en Zhendi per crear fórmules a partir del no res i tots els personatges entendran que es troben, senzillament, davant d'un geni.

'La qüestió és que en Rong Jinzhen era un geni; hi havia moltes coses d'ell que una persona normal simplement no podia entendre. Es podia passar mesos, potser fins i tot un any, sense dir res a ningú —realment no semblava pas que això el preocupés—, però quan finalment obria la boca, deia alguna cosa que possiblement era més important que tot el que tu havies dit en tota la vida'

De fet, la construcció d'un personatge tan peculiar com Zhendi/Jinzhen va impressionar tants els lectors que fins i tot es va crear una llegenda al voltant de la seva aparició. I és que hi ha una història mitològica, alimentada pel mateix Mai Jia, entorn de la font d'inspiració d'*El do*. L'autor ha desvelat en alguna ocasió que, durant el seu reclutament a l'exèrcit xinès, va conèixer una misteriosa i bella dona (que anomena C) que, al cap de poc de néixer, va ser abandonada i, com Moisès, trobada al riu per un pescador que la va adoptar. El 1984, aquesta dona es va integrar com a intèrpret a la unitat d'espionatge on treballava Mai Jia, amb qui va iniciar una relació sentimental. Però, al cap d'un any, C va ser enviada a una missió secreta a França, això va suposar la ruptura d'una de les normes fonamentals dels serveis secrets xinesos, segons la qual cap persona soltera havia de ser enviada a l'estranger. Com que la relació de C amb Mai Jia era de sobres coneguda per tothom, les autoritats van decidir fer una excepció, pensant que la seva relació serviria com a punt d'ancoratge de l'espia amb la Xina. Però, poc temps després, C va deixar de comunicar-se amb la seva unitat i

va desaparèixer del mapa. Immediatament, el govern va sospitar que Mai Jia podria haver col·laborat en la seva fuga i va ser investigat, interrogat i avergonyit públicament. Amb el temps, la història d'aquella misteriosa dona es va convertir en un mite dins de la comunitat de lectors xinesos, i es va arribar a insinuar que rere d'aquella història hi podria haver el germen de la creació del protagonista d'*El do.*

Alguns personatges destacables

Rong Zilai/John Lillie: Primer membre de la família Rong a abandonar la vida provinciana per viatjar a l'estranger i convertir-se en un intel·lectual. Amb gran risc, va muntar l'Acadèmia de Matemàtiques que acabaria transformant-se en la Universitat N.

- L'home que se'n va anar de Tongzhen en el petit ferri de color negre l'any 1873 amb la intenció d'estudiar a l'estranger era el membre més jove de la setena generació d'aquella família famosa de marxants de sal: els Rong de Jiangnan. Quan se'n va anar, es deia Rong Zilai, però quan va tornar es deia John Lillie -.

Rong Youying/Àbac/Cap d'Àbac: Neboda de Rong Zilai/John Lillie. És un geni de les matemàtiques que eleva el prestigi de la Universitat N. Mor a un edat primerenca, durant el part d'un fill que tots anomenaran Cap d'Assassí.

- Havia nascut amb un cap gros i rodó, però no tenia absolutament cap més defecte; de fet, era una nena d'allò més intel·ligent. Des d'una edat molt tendra, va quedar palès que tenia una intel·ligència inusual, particularment en tot allò que tingués a veure amb les matemàtiques i el càlcul -.

Cap d'Assassí/Assassí: Fill de Rong Youying/Àbac/Cap d'Àbac. La seva mare mor durant el part a causa de les dificultats per donar a llum un nen amb el cap tan gros. El seu únic talent és el de fer mal, tant cometent crims com dedicant-se a la vida desenfrenada. Morirà a mans d'una prostituta, però abans deixarà embarassada la mare del protagonista.

- Costa de creure, però malgrat tot és un fet que amb el temps tothom li va acabar dient Assassí, i que es mereixia el nom, perquè la veritat és que va fer algunes coses terribles de debò. (...) Si no hagués estat per la puta que va agafar un ganivet i el va apunyalar fins a matar-lo, la família Lin hauria perdut la casa tal com ho havia perdut tot -.

Senyor Auslander: Estranger amb amplis coneixements en l'art d'interpretar els somnis que es converteix en tutor del protagonista. Com que ningú vol fer-se càrrec d'aquest nen, ell el cuidarà, i es convertirà en una mena de pare adoptiu.

- El senyor Auslander era l'estranger que molts anys enrere havia estat convidat a la casa per interpretar els somnis de l'Àvia Rong. L'Àvia Rong l'adorava, però no es pot dir el mateix de tots els rics de la contrada. Una vegada, als molls, va interpretar el somni d'un marxant de te d'una altra província: això li va valdre una pallissa monumental. Li van trencar els braços i les cames, però això no va ser el pitjor: li van treure un dels seus ulls blaus i brillants-.

El jove Lillie: Fill de Rong Zilai/John Lillie i vicerector de la Universitat N. Quan mor el senyor Auslander, es fa càrrec del protagonista, i de seguida descobreix que té un talent extraordinari.

- És el fill del fundador de la Universitat N, en Lillie el Vell. Vostè es va llicenciar al Departament de Matemàtiques de la Universitat N l'any 1906; el 1912 se'n va anar als Estats Units a estudiar, i va obtenir un màster al MIT. El 1926 va tornar a la seva alma mater per fer-hi de professor i s'hi ha quedat. Ara és el vicerector de la Universitat N i professor titular al Departament de Matemàtiques -.

Rong Yinyi/señorita Rong: Filla del 'jove Lillie' i mestra de la Universitat N. Mai s'ha casat, però va tenir un xicot que la va marcar profundament abans d'abandonar-la.

- A la Universitat N tothom anomenava la senyoreta Rong «Mestra»; Mestra Rong, tot i que no sé si això era com a resultat dels records afectuosos de tothom vers el seu pare, en Lillie el Jove, o per respecte a la seva posició inusual. No es va casar mai, però no va ser perquè no s'hagués enamorat. De fet, va ser perquè s'havia enamorat massa profundament, massa dolorosament -.

Jan Liseiwicz: Professor de matemàtiques amb una gran afició als escacs. És jueu i va haver de fugir d'Europa durant la Segona Guerra Mundial. Es convertirà en el gran confident del protagonista i el guiarà cap a l'estudi de la intel·ligència artificial

- En Jan Liseiwicz tenia gairebé la mateixa edat que el segle. Va néixer al si d'una família aristocràtica polonesa el 1901. La seva mare era jueva i li va llegar el que la gent d'aquella època considerava una cara típicament jueva: un front prominent, un nas com el bec d'un falcó, i cabells foscos i arrissats. També era notablement intel·ligent: la seva memòria deixava la gent perplexa; en les proves de Binet-Simon pràcticament sortia de l'escala-.

Zheng, el Coix: Agent del govern que recluta el protagonista quan descobreix el seu talent per a les matemàtiques. L'integrarà forçosament a la Unitat 701, obligant-lo a malgastar el seu talent amb la criptografia.

- El cognom de l'home era Zheng, i caminava ranquejant. Potser precisament per aquest tret tan cridaner, semblava que no li calgués nom de pila, com si fos un ornament innecessari, com ara portar una joia-.

Di: Dona de Rong Jinzhen. És la dona abnegada que comprèn que s'ha casat amb un home obsessionat amb les matemàtiques i va emmalaltir per culta de la criptografia.

- En Rong Jinzhen es va casar l'1 d'agost de 1966. El cognom de la seva dona era Di, una òrfena que havia vingut a treballar de ben jove amb nosaltres, inicialment com a operadora de la centraleta telefònica. El 1964 la vam traslladar a la secció de criptografia com a agent de seguretat. Era del nord, bastant alta —li passava mig cap a en Rong Jinzhen— i tenia els ulls grossos. Parlava un xinès mandarí molt correcte, tot i que gairebé mai no deia res. Quan parlava, ho feia en veu baixa. Potser això es devia en gran part a la seva feina de guardiana de secrets -.

Xina: context històric

El do conté un segon nivell de lectura a través del qual podem conèixer la història de l'últim segle i mig del gegant asiàtic. Encara que les diferències explícites de les diferents etapes polítiques de la Xina siguin escasses, Mai Jia va introduint alguns comentaris i acotacions que ens ajuden a entendre el complicat mapa geopolític d'un país tan misteriós com la Xina. Així, la novel·la arrenca en l'èpica de l'última dinastia Qing, a finals del segle XIX, però de seguida es deixa arrossegar pel riu del temps a través dels diferents membres de la família Rong, la qual pateix els efectes dels esdeveniments polítics més importants de la Història, com poden ser l'inici de la diàspora xinesa, la fi de les grans dinasties d'emperadors, la instauració de la República, la reunificació liderada per Chiang Kai-shek i l'aparició de la democràcia moderna.

Així, el protagonista de la novel·la, Rong Jinzhen, arribarà al món en un context bèl·lic terrible (guerra Civil xinesa, Llarga Marxa, invasió japonesa...) i començarà a

desenvolupar el seu potencial matemàtic durant un període delicat com el que inclou la segona guerra sinojaponesa i la Segona Guerra Mundial, esdeveniments que culminaran amb l'ascens al poder de Mao Tse-tung i el seu Exèrcit Popular d'Alliberament, institució per la qual el protagonista haurà de treballar durant la resta de la seva vida. La implantació de la guerra freda a tot el planeta marcarà els últims anys de Rong Jinzhen, que es trobarà obligat a 'donar' la seva intel·ligència a un govern que només vol explotar-la militarment.

Amb una subtilesa digna d'admiració, l'autor ens mostra la manera en què els grans esdeveniments polítics van influir en la vida de les persones i, sobretot, en l'estructura política de les famílies. Així, l'autor ens submergeix en el context històric no tan sols mitjançant la descripció dels esdeveniments que planen sobre el país, sinó també a través de petits detalls que jalonen la vida dels Rong, una família de comerciants que, a l'inici de la novel·la, gaudeixen de tots els privilegis però que, a mesura que la història avança, van perdent influència.

Extractes

La intel·ligència artificial: *'Un cop haguem solucionat aquest misteri en particular, serem capaços de crear una màquina que en certa manera imiti la ment humana, i el pas següent serà el desenvolupament de robots... éssers humans inanimats. La ciència ja ha començat a desvelar els secrets d'altres òrgans —ulls, nassos, orelles— i fins i tot hem arribat al punt de poder crear ales artificials (...)'*

Desenvolupament de la computació: *'Al capdavall, un ordinador no és com un cervell humà; amb les persones, l'única cosa que cal és fer que un home se'n vagi al llit amb una dona i patapam! Ja s'ha creat un nou exemple d'intel·ligència humana. És clar que, en alguns casos, un cop la intel·ligència s'ha creat, les coses es poden torçar, i el resultat és algú amb una mancança mental. En molts aspectes, en la creació d'intel·ligència artificial, el que s'intenta fer es podria comparar amb el fet de convertir una persona mentalment defectuosa en una persona espavilada; una tasca molt, molt difícil.'*

La criptografia: *'La criptografia representa un geni que prova de desxifrar el que ha fet un altre geni... i el seu resultat és una carnisseria espaordidora. Per tenir èxit en aquest procés*

misteriós i perillós, s'apleguen les millors ments de les quals disposes. El que proves de fer és aparentment molt simple: proves de llegir els secrets amagats en una sèrie de nombres aràbics. Això sembla fins i tot divertit, com un joc; però aquest joc en particular ha destruït les vides de molts homes i dones d'intel·ligència veritablement notable... això és el més impressionant de la criptografia.'

La criptografia: *'Això ni tan sols no és una feina, és una conspiració: una trampa dins d'una conspiració.'*

Els escacs: *'Com a joc, totes les diferents menes d'escacs són fàcils d'aprendre, en el sentit que no exigeixen que el jugador desenvolupi cap habilitat especial: només cal aprendre les normes bàsiques i començar a jugar. El problema és que un cop has començat a jugar-hi, els escacs exigeixen atributs completament diferents dels necessaris per a cap altre joc que exigeixi habilitat física, en els quals millores cada cop més a mesura que practiques; de principiant passes a jugador experimentat, després a jugador hàbil, i a la fi a jugador excel·lent. En canvi, com més jugues a escacs, més complicat resulta. Perquè com més millores, més jugades aprens, i això t'obre molts més camins que pots explorar: és com entrar en un laberint.'*

Llegir: *'El fet és que llegir ràpidament està relacionat amb llegir molt; com més llegeixes, més saps i més ràpidament llegeixes el següent text.'*

Intel·ligència versus erudició: *'En un cert sentit, la intel·ligència d'una persona pot superar qualsevol frontera, i des d'una certa perspectiva, el coneixement es pot considerar il·limitat. Però en un altre sentit, podríem dir que l'erudició s'assoleix sacrificant un ampli coneixement del món per un de concret. Per tant, per una banda, la gran majoria dels genis són increïblement sensibles i erudits, però per l'altra, són estúpids i maldestres, terriblement obstinats, molt diferents de la gent normal.'*

L'autor

Mai Jia, pseudònim de Jian Benhu, va néixer el 1964 a Fuyang, un petit poble de muntanya de la província de Zheijiang, prop de la costa meridional xinesa. Provenia d'un família políticament estranya, ja que el seu pare era antirevolucionari, l'avi matern, terratinent, i l'avi patern, cristià. La seva infància va estar marcada per un sentiment de soledat que el va portar a 'parlar amb ell mateix' a través d'un diari íntim que va arribar als trenta-sis volums.

El 1981 es va allistar a l'exèrcit i va cursar estudis de telecomunicacions a l'Acadèmia d'Enginyers, on es va especialitzar en descodificació de missatges i criptografia. La seva intel·ligència superior va fer que el destinessin a una unitat secreta dels serveis d'espionatge, on va haver de treballar juntament amb altres homes i dones que estaven aïllats de l'exterior. El seu talent literari va destacar durant els seus estudis de

l'Acadèmia de Belles Arts de l'Exèrcit Popular d'Alliberament, cosa que va fer que posteriorment el destinessin al servei de propaganda militar. En aquest moment, el futur escriptor tenia vint-i-tres anys i era l'oficial més jove de la història militar xinesa. Tot i així, i segons ha explicat el mateix Mai Jia, la seva permanència a l'exèrcit es podria resumir dient que només va disparar sis bales en disset anys. La seva experiència a la unitat secreta on va treballar com a espia es va convertir en la font d'inspiració de la novel·la *El do.*

Després de la seva estada a l'exèrcit, va iniciar una vida erràtica que el va portar a viure en sis ciutats diferents. Entre els llocs on va residir destaca el Tibet, on va passar tres anys amb un únic llibre que va llegir i rellegir fins a la sacietat. També va treballar com a guionista a la Televisió de Chengdu, fins que es va revelar al món com un escriptor de primera categoria gràcies a la publicació, el 2002, de la seva primera novel·la, *El do*, un llibre en què va invertir onze anys de la seva vida. La novel·la va ser un èxit immediat que li va fer guanyar vuit premis literaris.

Des de llavors, Mai Jia, ha publicat *thrillers* d'espionatge sense parar: *En la foscor, El missatge, Murmuris al vent* (trilogia) y *Al tall de la navalla* (dos volums). La novel·la *En la foscor* – dos milions d'exemplars venuts i mereixedora de premis tan importants com el Mao Dun de Literatura o el Bajin de Literatura– va ser adaptada a la televisió com un guió coescrit pel mateix autor, però, quan la sèrie es va emetre i va arribar a un èxit enorme, l'autor es va querellar contra la productora per no haver indicat als crèdits que estava basada en una novel·la escrita per ell. En guanyar el judici i fer-se pública l'autoria, Mai Jia es va convertir en una estrella a tot el país.

No obstant això, la vinculació de la seva obra amb la sèrie televisiva va fer que una part de la crítica li donés l'esquena en considerar-lo un 'escriptor comercial', idea que va desaparèixer quan va publicar *El missatge* –800.000 exemplars venuts, millor novel·la de l'any de la revista *Literatura del Poble* i Premi literari dels Mitjans de Comunicació en Llengua Xinesa–, novel·la que va obtenir el reconeixement dels literats i que van portar al cinema els directors Chen Koufu i Gao Qunshu, que codirigien el film per convertir-lo en el primer *thriller* xinès comparable a les millors produccions de Hollywood.

Posteriorment, Mai Jia va escriure el guió de la sèrie televisiva *Sospirs en l'aire*, que de seguida es va adaptar a la literatura i va aconseguir l'avançament més suculent que s'hagi pagat mai al país: aproximadament un milió de dòlars. Els dos primers volums d'aquesta trilogia han arribat al milió d'exemplars venuts i han merescut el Premi Indústria del Llibre, a més d'encapçalar les llistes dels deu llibres més venuts a quasi tots els rànquings xinesos. S'espera la publicació de la tercera part pròximament. Per últim, els dos volums d'*Al tall de la navalla* ja han arribat als 600.000 exemplars, i encapçalen les llistes dels més venuts.

Tot i l'èxit de les seves novel·les i les seves adaptacions al cinema i la televisió, Mai Jia continua sent el nen misteriós i solitari que va ser durant la infantesa. Porta la seva vida personal en el secret més absolut i les seves aparicions públiques són escasses. En definitiva, és l'escriptor més cèlebre i misteriós de la literatura xinesa.

L'èxit internacional d'El do

És estrany que, tot i l'èxit aclaparador que Mai Jia té al seu país, les seves obres hagin tardat tant a saltar a l'estranger. A la Xina, Mai Jia és un autèntic best-seller que ha venut més de cinc milions d'exemplars en paper i el doble en format digital. Els seus seguidors l'adoren, com demostra el seu èxit a les xarxes socials xineses (weibo): a sina.com té 3,8 milions de seguidors, a Tencent 10,5, a Netease 1,8... D'altra banda, els drets dels seus llibres han sigut cedits en una trentena d'ocasions, tant per a editorials estrangeres com per a productores cinematogràfiques o creadors de videojocs, i quasi totes les seves obres s'han adaptat al cinema o a la televisió, amb recaptacions milionàries.

La seva novel·la més popular, *El do*, va rebre el suport del públic i de la crítica, i va aconseguir els premis més prestigiosos del seu país: VI Mao Dun Literary Prize, Novel·la de l'any per la China Fiction Association (2002), VI Chinese National Book Award, IV Sichuan Literaty Award, VI Chengdu City Goleen Award, etc. A més, la novel·la va aconseguir disset edicions i el 2002 va ser número u en el rànquing de novel·les xineses.

Tot i això, l'obra de Mai Jia havia quedat estranyament relegada a l'univers oriental. Fins que, fa uns mesos, es va produir un d'aquests miracles que a vegades alteren la rutina del món editorial: la traductora anglesa Olivia Milburn. Especialitzada en llengua i cultura xineses, es va fixar gairebé per casualitat en dues de les novel·les d'espies que venien en una llibreria de l'aeroport de Pequín, *El do* i *En la foscor*, totes dues d'un tal Mai Jia. Casualment, l'avi de la traductora s'havia dedicat a la criptografia, motiu pel qual ella va començar a llegir aquests llibres amb especial interès, i, al cap de poques pàgines, va descobrir que estava totalment enganxada. Quan va tornar als Estats Units, Olivia Milburn i la seva amiga Juliam Novell (sinòloga i traductora de gran prestigi) van recomanar l'autor a Alexis Kirschbaum, un dels directors de Penguin, que va comprar immediatament els drets de les novel·les per incloure-les a la col·lecció Penguin Modern Classics (Nabokov, Steinbeck, Fitzgerald…), de manera que Mai Jia es va convertir en el primer escriptor contemporani xinès que entrava en aquesta col·lecció.

Alguns mesos després, i vist l'entusiasme amb què Alexis Kirschbaum i Eric Chinski (editor de FSG) defensaven l'autor, es prepara un llançament a escala internacional en què participen, entre moltes altres, les editorials següents: FSG (Estats Units), Penguin (Regne Unit), Robert Laffont (França), Penn Publisching (Decoded), Mari (Turquia), Planeta (Espanya)…

Encara més, el vicepresident i editor de FGS va quedar tan fascinat amb *El do* que va escriure una carta a la resta d'editors en la qual deia, entre altres coses, que "la primera vegada que vaig llegir el manuscrit d'*El do*, esperava un *thriller* a l'estil americà i ambientació xinesa: un enfrontament ple d'acció entre espies internacionals que han descodificat missatges secrets. Però el que vaig trobar va ser una cosa molt diferent, alguna cosa intrigant i extraordinària". Com va dir Mai Jia en una entrevista per *Time Out Beijing*: "El joc d'espies és només una tapadora: escric sobre les persones. Les persones que experimenten l'alienació a la feina: el seu esperit, el seu destí, el seu dolor interior i l'amor. Això és el que em preocupa". A *El do*, es parla de la vida i la mort, però a través d'un laberint de misteris psicològics i metafísics. A més, l'editor de FGS també destacava en aquella carta que Mai Jia havia sabut compaginar els elements clàssics del *thriller* amb els elements tradicionals de la faula xinesa, de la

ficció històrica, de l'estudi de personatges jamesià i de la metaficció. “Él resultant és una absorbent novel·la inusual, tan ben escrita que no la vaig poder deixar”.

Algunes declaracions de l’autor

Sobre la seva infància durant la Revolució Cultural (Time Out Beijing, 2012):

‘Una vegada, Hemingway va dir que una infantesa amarga és el millor entrenament d'un autor (…). En aquest sentit, jo em vaig sentir com si visqués a l'infern, envoltat de misèria’.

Sobre la seva feina en una unitat d'intel·ligència durant els seus disset anys a l'exèrcit (Time Out Beijing, 2012):

‘He escrit molt sobre persones que descodifiquen contrasenyes o secrets, que és la matèria en la qual em vaig especialitzar durant els meus dies a l'acadèmia militar, però en aquesta època també vaig comprendre que el talent és una cosa que no es pot forçar. La sensibilitat literària, la capacitat per expressar-se mitjançant paraules, la facultat per penetrar en la ment de la gent… tot això depèn del talent’

La censura (**Time Out Beijing, 2012):**

‘Quan vaig començar a publicar novel·les sobre espies, vaig tenir alguns problemes i la censura em va prestar més atenció a mi que a altres autors. Si visqués a l'estranger, hauria publicat més llibres, però a la Xina hi ha moltes coses que ningú s'atreveix a dir. I m'incloc entre els que no s'atreveixen a fer-ho’

La literatura xinesa (Lotus Magazine, 2008):

‘La literatura xinesa no ha aconseguit desvincular-se de les ideologies i això ha impedit que trobi la seva independència. Però jo em nego a vincular la meva narrativa amb les ideologies, tot i que sóc conscient que és impossible separar les meves històries d'espies de la ideologia que predominava en l'època en la qual estan ambientades’.

Què ha dit la crítica

"La distància que separa una història fascinant d'un clàssic de la literatura és de tres passes, però són les tres passes més difícils de fer. La gesta de Mai Jia és haver sabut fer-les amb seguretat i fermesa". **Wong Kar-wai, director d'*In the Mood for Love***

"Durant molt de temps, qualitat literària i facilitat de lectura han estat dos extrems impossibles de reconciliar. Mai Jia ha canviat aquesta dinàmica". ***Beijing Daily***

"Les sorpreses de la intuïció, la naturalesa irracional del destí, la brillantor i la fragilitat del geni, les circumstàncies que uneixen irrevocablement les persones mentre naveguen a la deriva en la foscor de la nit... Tot això forma part de l'estranya i misteriosa novel·la de Mai Jia". ***Beijing Evening News***

"El desenllaç d'aquesta novel·la és commovedor i convida a reflexionar sobre el seny d'un món que amaga el coneixement sota una capa d'enigmes". **Bryce Christensen, *Booklist.***

"Les novel·les de Mai Jia han desencadenat una febre d'històries d'espies en la pantalla i en la literatura, i li han valgut el premi més prestigiós de la Xina, el Mao Dun". **Mo Yan, Premi Nobel de Literatura 2012**

"Els fans de Mai Jia es compten per milions a la Xina. La seva narrativa és com un arbre que creix en el desert, i impressiona per igual lectors i escriptors". **Yan Lieke, autor de *Dream of Ding Village*.**

"Mai Jia està fascinat amb els codis militars, sobre els quals ja ha escrit diverses novel·les. Però en realitat la seva novel·la tracta sobre els secrets de l'existència humana". ***China Reading Post***

"El lector serà testimoni del lent desenvolupament d'un intel·lecte fascinant, però a la vegada descobrirà la fragilitat d'un geni". **Zhang Yanling, editor de *Southern Writers*.**

"Una novel·la inusual, apassionant i meravellosament escrita, que no s'oblida fàcilment". **Eric Chinski, cap de redacció de FSG (Farrar, Straus and Giroux)**

"El ritme que Mai Jia imprimeix a aquesta narració fa pensar en les rondalles xineses, a més de connectar la trama amb les teories matemàtiques". ***Publishers Weekly***